

Hana Kartousová, Vývoj středověkého osídlení na východním okraji Prahy
Posudek vedoucího diplomové práce
(posudek)

Předložená diplomová práce si nárokuje za cíl zmapování proměn vývoje osídlení ve východním okraji Prahy od 6. do konce 13. století. Její součástí má být katalog nalezišť, přehled železářské činnosti, vztah osídlení k centrálním lokalitám, problematika distribuce keramiky a celkové postihnutí proměn vývoje osídlení. Větší důraz má být kladen na vyhodnocení archeologických výzkumů v Praze-Kyjích a Praze-Hostavicích.

Celkově je ale práce plná zásadních chyb a nedorozumění. Již vlastní prostorové vymezení je problematické. Autorka uvádí dva způsoby - na základě přírodních útvarů (potok Rokytka) a současného administrativně správního členění a to doprovází dvěma navzájem se zcela nepřekrývajícími se mapkami (s. 100). Nikde ale není zdůvodněno, na základě čeho bylo výsledných 19 současných katastrů na území Velké Prahy vybráno.

Druhá kapitola obsahuje velmi stručný přehled chronologie středověké keramiky. Z té ale není jasné, zda této problematice autorka dostatečně porozuměla, když dochází k závěrům: "Naše poznání je na velmi dobré úrovni co se týče 10. stol. (případně konce 9. století) a počátku 11. století, kde se keramické horizonty dají určit s jasností v podstatě na desetiletí". V rámci časového vymezení jednotlivých morfologických typů také naprosto pomíjí možnost jejich časového překryvu.

V třetí kapitole (Přírodní podmínky) výrazně převažují obecné charakteristiky, ale chybí detailnější analýza sledovaného území. I zde jsou opět nepřesnosti - uvedená průměrná nadmořská výška 215 m n. m. se vztahuje k analyzovanému východnímu kraji Prahy nebo k Středočeské tabuli, "která je součástí Středočeské tabule" (!?). Často citovaný je ne zcela vhodný zdroj Přírodní podmínky, krajiny z územně analytických podkladů hl. m. Prahy 2012 (http://www.iprpraha.cz/uploads/assets/soubory/data/UAP/UAP2012/2_5_prirodni_podminky_kraji_na.pdf) (v diplomové práci je nesprávná citace). To vedlo k nesmyslným závěrům, že východní okraj Prahy "patří z hlediska klimatických podmínek k nejlepším z celého pražského území". K vyhodnocení klimatických podmínek bylo totiž použito moderní klasifikace tzv. bonity klimatu, která ale v sobě obsahuje i současnou antropogenní činnost (např. znečištění ovzduší). Není divu, že východní okraj Prahy (na rozdíl od jejího centra) obdržel známku I. (velmi dobrá). Agroklimatické podmínky jsou shrnuty do lakonického konstatování "většina území leží na zemědělsky úrodných půdách" - ale chybí pedologická mapa, která by názorně ukázala popisovaný výskyt černozemí a hnědozemí. V podkapitole vegetační podmínky je konstatováno, že "v raném středověku byla ale většina námi sledované oblasti zalesněná" a je použita mapka z práce Románské umění v Čechách a na Moravě (Merhautová -Třeštlík), aniž by se autorka práce jakkoliv namáhala s kritikou tohoto diskutabilního zdroje.

Kapitola o Praze - Kyjích je uvedena rozbořem písemných pramenů, založeným na již částečně antikvovaném vhodném díle Augusta Sedláčka. Jejich vyhodnocení je velmi povrchní a obsahuje chyby. Autorka opakuje Sedláčkovu tvrzení, že Kyje byly biskupským zbožím už ve 12. stol. Tento úsudek je založen na jeho milném datování vzniku kostela do let 1134-39. Dále je opomenut fakt, že v Kyjích sídlily ve 14. století tři majetkové jednotky: arcibiskupský dvůr, manský dvůr arcibiskupských šafářů a do třetice dvůr bílinských arcijáhnu. Nezájem o současnější odbornou literaturu je znát i z podkapitoly o kostele sv. Bartoloměje. Autorka přehlíží poslední syntézu o kostele od D. Prixe (Umění 1993) a tak neuvádí novější interpretaci termínu FVNDATOR (vztaženého k Janu IV. z Dražic) a volnější dataci vzniku kostela do 2. třetiny 13. stol.

Detailněji je rozebrán výzkum J. Richterové na Krčínově náměstí a ve Stupské ulici. Popis nálezových situací vychází z rukopisu nálezové zprávy z roku 1994, který je ale citován jako Richterová 1990. Zběžně je charakterizováno 28 fragmentů okrajů a den keramiky středověkého stáří. Autorka

zde opakuje datování souboru J. Richterovou do poč. 13. stol., i když je v popisu zmíněn "derivát kalichovitého kraje a kalichovitě prohnutý okraj". Obrazovou přílohu tvoří pouze kopie tabulky nalezené keramiky, kterou J. Richterová publikovala v roce 1994 (obr. 4). Ta ovšem zobrazuje pouze výběr a ne všechny nalezené okraje. Další výzkum, autorkou podrobněji analyzován, je dohled J. Richterové v Prelátské ulici. Terénní pozorování opět vychází z rukopisu nálezové zprávy z roku 1995. Ze 41 střepů středověkého stáří autorka sama nakreslila 11 fragmentů (z toho 6 okrajů) a datuje je do 1. pol. 13. stol. Druhou lokalitou na kterou se autorka soustředila jsou Hostavice, respektive publikovaný výzkum J. Richterové na staveništi Černý Most II. Veškeré popisy a i závěry vycházejí ze zmíněné publikace.

Kapitola "K otázce distribuce keramiky" (1,5 strany) je pojednána značně obecně a zakončuje ji konstatování, že na sledovaných výzkumech se objevilo několik fragmentů tzv. černokostelecké keramiky, aniž by to bylo podrobněji komentováno.

V kapitole "Zpracování železa na východním okraji Prahy" jsou po obecném úvodu zevrubněji popsány nálezy z lokalit Praha-Horní Počernice - Babice a Praha-Vinoř. Přehled rudných ložisek v její podkapitole Surovinové zdroje v Praze a okolí zakončuje překvapujícím tvrzením, že "ve východní části Prahy jsou naleziště železné rudy skromné". To je ale v přímém rozporu s mapou v jí citované práci (Havrda - Podliska - Zavřel, 2001) kde jsou registrovány na katastrech Horní Počernice a Vinoř denudační reliktory křídových sedimentů při bázi s častým výskytem Fe-rud.

Závěr práce Vývoj středověkého osídlení je tvořen několika nespojitými soupisy lokalit. Je to zaprvé přehled archeologických výzkumů po jednotlivých katastrech (s. 41-50), který ale neuvádí všechny výzkumy s přesnými odkazy, takže neplní funkci katalogu. Následuje přehled písemných pramenů, který vychází z prací A. Profouse, včetně značně kontroverzní etymologie. Chronologický přehled dokladů osídlení je opět velmi stručně pojednaným soupisem katastrů, který je rozdělený do čtyř časových období (kultura pražského typu, střední doba hradištní, mladší doba hradištní, přelom raného a vrcholného středověku), zvláště jsou seřazeny hrobové nálezy (s. 59-64). Vlastní katalog archeologických akcí a nalezišť, který je více méně upraveným výpisem ADČ, se nachází na stranách 67-93. Vlastní závěr doprovází pokus o mapové vynesení jednotlivých horizontů. Tyto mapy ale obsahují pouze plastický výškopis (stínovaný reliéf) a body jednotlivých nalezišť bez jakékoliv identifikace. Protože postrádají další orientační body (vodopis, katastrální hranice) je jejich vypovídací hodnota nulová.

Celkově předložená práce dělá dojem pouhého konceptu či osnovy práce budoucí. Uvedená literatura je značně neúplná a naprosto ignoruje obecnější práce vztahující se k dějinám osídlení, cizojazyčné nejsou zastoupeny vůbec. Autorka nezaujala žádnou vlastní myšlenku ani nepodrobila kritice názory starší. Práci chybí přehledné shrnutí založené na analýze sledovaného území (včetně poznatků z lokalit Kyje a Hostavice).

Navrhuji hodnocení: nesplnila.

V Praze 3. 9. 2014

Mgr. Zdeněk Neustupný